

TÁRGYESET

Csengőnégyes

szöveg: Buza Péter, fotó: Sebestyén László

Ők? Az apai nagyszüleim. Rákoscabai parasztok. Nagygazda pár, földdel, házakkal. Apám, *Tóth József*, 1902-ben született. Orvosnak tanult, sokszakmász orvos lett. Az öcsém szerint – ő is doktor – zseni volt. Már hozzá képest, mert neki már elég volt a gyógyításnak csak az egyik protokolljához értenie. Az OTI alkalmazta, elsősorban szülésként sztárolták. És természetesen idehaza, Csabán is dolgozott. Ebben a házban, ahol a húszas évek végén, amikor megvásárolta, kialakította a rendelőjét. A jelzőtáblán – ezen a majd száz évesen – négy ablak nyílt ki egy-egy számmal, ha megnyomták a hozzájuk tartozó egy-egy csengő valamelyikét. Az egyik a rendelő előterébe nyíló ajtó mellett, ehhez a berregésen kívül a 2-es számmal megírt ablakocská tartozott. Az 1-es számú a kaputól jelzett. A hármas a cselédet hívta a rendelőből. Hogy hozzon be hipermangánt, vagy kísérje ki a beteget. A negyedik gombot apám az ágya mellett nyomhatta meg, ha kávéért. Amíg meg nem itta, nem kelt fel.

Negyvenkettőtől minden rendben volt. Akkor behívták katonai szolgálatra, a Donkanyarba vezényelték. Szerencséjére kórházonaton jelölték ki az állomáshelyét. Amikor viszont az oroszok elfoglalták a szerelvényt, akiket még ott találtak, annak rendje és módja szerint beparancsolták egy hadifogolytáborba. Vége a kényelemnek. Még fűtés sincs. Mínusz harmincban. És akkor következett az újabb szerencsés felvonás. A város parancsnoka, ahová a tábor tartozott, orvost keresett. Szülésként. Mert komplikálnak ígérkezett a felesége vajúdása. – Van itt orvos? – hirdették ki a kérdést. Az apám persze jelentkezett. Hátha megmelegedhet egy kicsit. Azt persze tudta, ha valamit elront, netán – mert ikrek ígérkeztek – az egyik halva jön a világra, neki annyi. Biztos, hogy többet nem fog fájni. Mivel addigra túl volt háromezer szülészeti beavatkozáson, remélte azért erősen, túl lesz sikeresen ezen is. És felsírt a Misa is meg a Szerjözsa is! A városparancsnok

megölelte, megcsókolta, két vizes poharat teletöltött vodkával: Druzsba! Apám akkor már csontsovány volt, kiéhezett, amúgy se volt oda pláne a vodkáért, de mese nem volt, fenéki! Talán az az egy uborka segített, amit a boldog apa előtte beletuszkolt a szájába. Nem ájult el. Amikor aztán a kis Szerjözsa, a másodszületett öröme is meg kellett ismételnie a mutatványt, bizony elfeküdt a parancsnoki szállás padlóján. Baj több már nem esett. Lett meleg szobája akkortól, megélenkült, fölépült a praxisa, élt mint Tóth a Borovi erdőben.

Innentől pár évnyi filmszakadás következik. Soha nem mesélte el a családnak, hogyan került az orosz hadifogolytáborból amerikai fogságba. Mert hogy abból szabadult jó sokára, 1946-ban jött haza. Negyvennégy éves volt. Úgy gondolta, szép a legényélet – neki tényleg szép volt és hosszú, még ha ezt a négy esztendő ki is vonjuk belőle –, de ideje megházasodni. Volt jelölt, egy békéscsabai baptista lelkész leánya, akivel még a háború előtt ismerkedett meg a Tahiban évenként megrendezett sokezres országos gyermektáborban, ahová az OTI vezényelte ki, szolgáltra. Elindult hát Békéscsabára, elegánsan felöltözve, magabiztos határozottsággal. És mire jutott? Bent volt az egész ottani Kovács család már a marhavagonban, fejenként tíz kilóval a hátukon, kezükben. Lakosságcsere. Odavaló nagyapámnak az édesanyja tót

volt. Menniük kellett. A nyitott vagonajtón látta jól a papa, jön a Tóth doktor! Ismerték egymást, a háború előtt többször is lejárt udvarolni az apám az anyámnak. Lökögette a sötétség felé a családját, szegyen! Csak meg ne lássa őket! Elkésett. A doktor finoman meghajolt: Megkérem, bátyám, Jolika kezét. Leszálltak, hazamehettek. Megvolt hozzá akkortól a jog: a cseppet sem tót férjelölt. Noha Tóth persze.

Negyvenhétben születtem. Három-négy éves voltam, amikor elkezdtek az apámat piszkálni a vagyona miatt. Voltak földjei, házai, főleg az apja után, de a maga igyekezetéből is. Újra és újra lefoglaltak valamit, ilyenkor pár napra, hetekre el is vitte a fekete autó az Andrássy útra vagy Kistarcsára. Mikor hogy. A végén ez a ház és kert maradt a miénk csak, meg a félelem, hogy ezt is elveszik. Rendelő, három szoba, satöbbi. Azóta tudom, hogy én ehhez az épülethez soha sem fogok hozzányúlni. Mindennek úgy kell maradnia, amíg élek, ahogy az apám idejében láttam, láttuk, éltük. Sajnos, az ágyamnál nem tudok már csengetni a feleségemnek a kávémért, egyszer talán megpróbálnám, ha merném, hogy megtudjam, mi történik utána...

Mind a négy testvérem diplomás. Én is nekivágtam volna, de ehhez túl korán jöttem a világra. Mikor érettségiztem, még szigorú volt az osztályéberség. Öcsém, hú-

gom – hatvan éves volt az apám, amikor az ötödik gyereke megszületett –, a kádári konszolidáció korszakában jutott el addig a küszöb, amin én elboflottam. A Fazekasba jártam, kitűnőre érettségiztem. Kedvenc tárgyaim a fizika meg a biológia voltak. Apám biztatására, ő ehhez is értett, a fogorvosira kéredeztem volna. Ott ültünk srácok a felvételiztető szoba előtt. Izgultok? – kérdeztem. – Dehogy. Az apám szochazás. – És Te? – Ötvenhatban az apám megvédte az országot. Tőlem ugyan nem fognak kérdezni semmit. De tőlem kérdeztek. Azt mindjárt

először is, hogy tagja vagyok-e a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. Hát nem voltam. Pedig úttörő is szerettem volna lenni. De az se voltam. Apám szigorúan tartotta magát az elveihez. Észembe se jutott, hogy szembeszálljak vele. Akit mind az ötünknek magáznunk kellett. Aki nekem mindig azt mondta, mikor már nagyobbacska meg fél-felnőtt voltam: Józsi, ne legyenek ambícióid! Ne akarj érvényesülni! Ne gyűjts vagyont! Ne akard sokra vinni! Mindent elvehetnek, és akkor el is vesznek tőled. Hát én betartotam egész életemben a reguláit. ●

